

גליון תשנח • ערש"ק פרשת וישב

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע



ג'ה"פודעניות" שקרו בשכם



סוד קידושין בטבעת



בחייב תמר לשדיפה מדין בת כהן שזינתה



פעילות לילדים בבית הכנסת



קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים



מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזה"י"ת.

לקראת שבת קודש פרשת וישב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשנח), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקוף בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו מעוות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יכין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◆ ◆ ◆

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תובן ענינים

מקרא אני דודש.....ב

שכם – מנין שהוא "מקום מוכן לפורעניות"?

הרי בשכם גם נתבשר אברהם ב"בשרות א"י" ואיך הוי "מקום מוכן
לפורעניות"? / איפה "קלקלו השבטים" – בשכם או בדותן? /
ביאור בדברי רש"י על שכם, ושג' ה"פורעניות" שקרו שם מכוונים
כנגד ג' הדברים שעליהם לקה יוסף

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 318 ואילך)

פגנים עיונים וביאורים קצרים ז.

“כל בניו וכל בנותיו” – והיכן היו החתנים והכלות? (ע”פ לקוטי שוחרת
ד”ה עמ’ 265)

אחר הדברים – דיבורים או מאורעות? (ע"פ לקסי שיחות חל"ה עמ' 163 ואילך)

יינה של תורה.....ו.

סוד קידושין בטבעת דווקא

מדוע מקדשים דווקא בטבעת? / איך שבת מהווה "חותם" על ששת ימי המעשה? / מהו ההבדל בין שם "הוי'" לשם "אלקים" / ואיזה "כח האין סוף" נמשך בשעת הנישואין? – ביאור בטעם קידושי כסף בטבעת דווקא

(ע"פ לקסי שיחות חט"ו עמ' 331 ואילך)

פגנים דרוש ואגדה ט

"מאלמים אלומים" – ניצוצות של קדושה (ע"פ לקי"ש ח"י עמ' 119 ואילך)

מדוע הי' יעקב ממתין שישתחוו האחים ליוסף? (ע"פ לקוטי שיחות חל"ה ע' 159 ואילך)

חידושי סוגיות

בחיוב תמר לשריפה מדין בת כהן שזינתה

יפלפל בשיטת רש"י על המקראות, ויסיק דלא משום שומרת יבם נענשה אלא מגדר מה שגזרו בני נח על עצמן, ועפ"ז יתרץ מה שה"י שייך כאן העונש אף בלי התראה ועדים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 185 ואילך)

תורת חיים יג

לימוד מרב אשי לשיתוף והתייעצות

דרכי החסידות..... יד

פעילות לילדים בבית הכנסת



צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גוראריי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 3033 כפר חב"ד, 6084000 * טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidut@gmail.com
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

אמנם כד דייקת שפיר, הרי בדרך הפשט לכאורה אין בזה קושי, כי כן הוא סגנון המקרא בכמה מקומות – **לְפָרֵשׁ בְּבִירוֹר שֵׁם הַמָּקוֹם עוֹד הַפֶּעַם**, ודוגמא בולטת בפרשתנו גופא (לט, כ-כב):

”ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר, מקום אשר אסירי המלך אסורים, ויהי שם בבית הסוהר . . ויתן שר בית הסוהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר” – שאין הכתוב מקצר ואומר ”ויהי שם . . את כל האסירים אשר שם”, אלא חוזר ומפרש את שם המקום (”בית הסוהר”) שוב ושוב.

ומשמע איפוא שזהו סגנון המקרא, לחזור ולפרש את שם המקום (גם כשמוכן הוא מאליו), ואם כן גם בעניננו אין קושי בזה שחזר הכתוב ופירש את שם העיר שכם [וכן הוא בתוספת האות ה”א שבתִּיבַת ”שכמה”, שכן סגנון הכתוב במקומות רבים ואין בכך קושי בדרך הפשט].

ג. יש שפירשו (מהרא”י – הובא בצידה לדרך. וכעין זה בפירוש הרע”ב), שהלימוד ”מקום מוכן לפורעניות” מקורו (לא ביתור של ”שכמה”, אלא) **בעצם התיבה שיש בה משמעות שלילית**:

בפירוש רש”י לפרשת ויחי (מח, כב) כתב ש”שכם הוא לשון חֶלֶק” (ומביא כמה ראיות לדבר) – וענין של חלוקה הוא ענין בלתי רצוי, וכמו ”חלק לבם עתה יאשמו” (הושע י, ב), וכיון ש”כל חלוקה מוכן לפורעניות” מובן ששכם הוא מקום שלילי.

אמנם דוחק להעמיס כן בסתימת לשון רש”י כאן, שלא רמז כלל לזה ש”שכם” הוא מלשון חלוקה, ועוד זאת שבכלל אין דרכו של רש”י לתת טעם ומשמעות לשמות המקומות הנזכרים במקרא (מלבד כשיש הכרח מיוחד).

ד. והנה, בעצם דברי רש”י ששכם היא ”מקום מוכן לַפּוֹרְעַנְיּוֹת” – צריך ביאור:

מצינו שהיו בשכם גם ענינים טובים, וכמו שלמדנו בפירוש בפרשת לך לך (יב, ו-ז) שההתגלות הראשונה של הקב”ה לאברהם בארץ ישראל הי’ כשהגיע ל”מקום שכם”, ושם זכה אברהם ל”בשורת הזרע” ו”בשורת ארץ ישראל” (רש”י שם);

ויתירה מזו, שבימי יהושע הי’ בשכם מעמד מיוחד של כריתת ברית על קיום התורה והמצוות (יהושע כד, א ואילך. וראה שם ח, ל ואילך).

ומעתה, מהו שקובעים את שכם ל”מקום מוכן לפורעניות” דוקא?

ולאידך – אם אכן נחוץ להדגיש את השלִילִיָּה שבשכם, הי’ צריך להוסיף עוד פורענות שקרתה בשכם בימי השופטים: ”וילך אבימלך בן ירובעל שכמה . . ויהרוג את אחיו וגו’” (שופטים ט, א ואילך), ורש”י לא הביאה.

ה. ויש לבאר:

כשרש”י אומר ששכם היא ”מקום מוכן לפורעניות” אין כוונתו ל”פורעניות” בַּכֶּלֶל – שאם כן, הי’ מביא עוד פורענות שאירעה במקום זה (כנ”ל ס”ד);

אלא, כוונתו היא בשייכות ליוסף ולמכירתו דוקא, ששכם היא ”מקום מוכן לפורעניות” שֶׁל יוֹסֵף.

בהנהגה של שטות הנה נוסף על העבירה הכי גדולה אתם מעמידים את ילידיכם על מפתן האבדון ח”ו וח”ו.

והנני פונה אליכם מתפללי וגבאי בתי הכנסיות ומדרשות וסגניהם, פתחו את שערי בתי הכנסיות ומדרשות בעד תשב”ר וחינוך והדרכה כשרה, וברכות יחולו על ראשיכם בזכות הרכים, נוסף על השכר הנשגב להתברך בבנים ובבנות יהודים נאמנים שומרי תורה ומצות.

בתקוה טובה אשר דברי אלה ימצאו מסלות בלב קהל עדת ישרון ב... ואשר ימלאו את דרישת כבוד הרבנים הגאונים ובקשתם והתעוררו[תם] של תלמידי היקרים הרבנים הנכבדים, ה’ עליהם יחיו, הנני לברך אותם, את ביתם ואת בניהם ובנותיהם כי ישפיע להם השי”ת שפעת חיים וברכה מרובה מנפש ועד בשר.

(אגרות קודש ח”ח עמ’ קעג-ה)

גם איש ההמוני, אשר רק בילדותו שמע אגדה באחד הבתי כנסיות או בחדר שלמד, יודע כמה וכמה מאמרי רז"ל וספורים מלהיבים על אדות הלימוד והברכה בברכת המצות וברכות הנהנין של תינוקות של בית רבן, הילדים והילדות, פיות הטהורים אשר זכותם מגין על הוריהם ומדריכיהם – ויבולע המות לנצח – לעילוי נשמות אבותיהם ואבות אבותיהם.

הרבה עשרות מאמרים וספורים אומרים ומספרים רז"ל בגודל מצות תשב"ר ובשכר המחזיקים ברוח ובגשם בזה ובבא ולעומתם הרבה מאמרים וספורים אמרו וספרו רז"ל בדבר העבירה הגדולה של המונעים את תשב"ר ועונשם הקשה והמר ר"ל בזה ובבא.

חביבה הרצפה יותר מנפש הילדים!?

האלקים הטביע וחלק את קיומו של החומר בכל ארבעת הסוגים של הנבראים הכוללים דומם צומח חי ומדבר, כל אחד מהם כפי רצונו יתברך, ובטבע זה הנה קיומם של הצומח והדומם מבלה את המדבר.

בשלת האהבות, בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאדך, שכל אחד ואחת בישראל צריכים לאהוב ואוהבים את הוי', כאמור ואהבת את הוי' אלקיך, וארז"ל (ברכות [סא, ב]) למה נאמר בכל נפשך ובכל מאדך, יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו, גופו האמור כאן הכוונה נפשו שהרי סומכים זה על האמור בכל נפשך ושיהי' חביבים עליהם הרצפה, הכסאות וטיח הכתלים של בתי הכנסת יותר מנפש ילידיהם, זוהי שטות פשוטו כמשמעו.

קהל עדת ישראל מתפללי בתי כנסיות ומדרשות, ומנהלי בתי הכנסיות ומדרשות וסגניהם בראשם כלם כאחד שמעו את אשר רבנן אמרי (מדרש שה"ש ב' י"ג ע"פ ודגלו עלי אהבה) התינוק מדלג על האזכרה (הם גליונות הספרים סידור, חומש ועוד שנזכרו בהם שמותיו הקדושים של הקב"ה והתינוק קופץ עליהם ברגליו וגם קורע אותם כטבע הפעוטות) כמה פעמים ואינו ניזוק ולא עוד אלא אמר הקב"ה ודילוגו (של התינוק הזה אשר אחר שקרא אותיות הסדור והחומש מדלג עליהם) עלי אהבה.

הטו אזנכם ושימו לבבכם אל המאמר הקדוש והנורא הלזה דאמרי רבנן בגודל הנחת־רוח של הקב"ה כאשר תינוקות של בית רבן קורין את האותיות הקדושות של תורה ותפלה, ולא רק שהוא מוחל על כבוד קדשו אלא שדילוגו וריקודו של התינוק על האזכרות הקדושים, עליו ית' אהבה.

ואתם מתפללי בתי הכנסיות ומדרשות וגבאי בתי הכנסיות ומדרשות וסגניהם אינכם רוצים לוותר אף גם חשש קלקול טיח כותלי בתי הכנסיות ומדרשות וקלקול הרצפה והכסאות בשביל תשב"ר!

התבוננו.

החיים, בחיי יהודים כשרים, והמות, במובן המוסרי הקשה מן החומרי, של ילידיכם, הבנים והבנות יחיו בידכם הוא, אם תשמעו בקולי ולבקשת ידידי צמודי לבבי התלמידים הרבנים הנכבדים, ה' עליהם יחיו, להחזיק את ידם לסעדם ולתמכם לסדר את הישיבות קטנות ומסכות שבת תתברכו בבנים ובבנות יהודים נאמנים לדתם ותחיו נפשות רבות, ובאם ח"ו וח"ו תתנהגו

והענין בזה:

בדרך הפשט, מכירת יוסף לא היתה בשכם אלא בדותן – וכמו שממשיך הכתוב שיוסף לא מצא את אחיו בשכם והלך לדותן: "וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדותן" (לו, יז), ושם מכרוהו.

אמנם לפי זה מתעוררת קושיא על לשון הכתוב שמסיים הפסוק בהדגשה "ויבוא שכמה":

לכאורה, אין תוכן מיוחד בזה שיוסף בא לשכם, שהרי אחיו כבר לא היו שם והוצרך איפוא להמשיך וללכת לדותן; אם כן, כל זה שיוסף ה' בשכם אינו אלא שעבר שם בדרך הילוכו לדותן, ומדוע איפוא הכתוב מדגיש ביאה זו כענין בפני עצמו?

[וגם אם הכתוב רוצה לספר שיוסף עבר בעיר שכם, ה' צריך להכליל את זה בהמשך הסיפור ולא כענין בפני עצמו. וראה גם באר בשדה כאן, שהי' הכתוב צריך לומר: "וישלחו מעמק חברון, וימצאהו איש והנה תועה בשדה שכם"].

ועל זה הוא שמבאר רש"י ומחדש – "מקום מוכן לפורעניות, שם קלקלו השבטים וכו'":

בואו של יוסף לשכם אינו פרט צדדי בסיפור של מכירת יוסף, אלא הוא ענין עיקרי בפני עצמו – כי זהו המקום שבו התחילה הפורענות שלו, משום ש"שם קלקלו השבטים";

אמנם המכירה עצמה היתה רק בדותן, אבל ה"קלקול" של השבטים התחיל בעת היותם בשכם, ששם הם התחילו לחשוב ולהכין את הפורענות כו' (וכן כתב בדברי דוד' על רש"י כאן: "ואף על גב דהקלוקל נעשה בדותן, מכל מקום, העצה על זה היתה בשכם").

ו. והנה, בתחילת הפרשה (לו, ב) פירש רש"י שה"פורענות" של יוסף היתה משוּשֶׁת: יוסף דיבר רעה על אחיו בשלושה פרטים – "א) שהיו אוכלין אבר מן החי, (ב) ומזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים, (ג) וחשודים על העריות"; "ובששֶׁשתן אָקָה" (כמו שמפרט רש"י שם).

ומעתה יש לומר, שלכן פירט רש"י ששֶׁשה מאורעות שליליים שהיו בשכם, שהם כנגד ששֶׁשה הפרטים במעשה יוסף:

א. יוסף סיפר על אחיו שהם "אוכלים אבר מן החי" – וכנגד זה לקה בזה שהתייעצו עליו אֶחָמִיתו, והיתה עצה זו בשכם;

ב. יוסף אמר שהם "חשודים על העריות", ולקה במעשה אשת פוטיפר – וזה שייך למאורע שהי' בשכם בעיני עריות, עִינְוֵי דִינָה;

ג. יוסף דיבר רעה באחיו שהם "מוזלזלים" באַחֵיהֶם ומתייחסים אליהם כעבדים, ולקה בזה שהוא עצמו נמכר לעבד – וזה שייך לזה שבשכם הי' ענין של זלזול ופחיתות במלכות בית דוד (על ידי ירבעם שמזרע יוסף).

וזו איפוא כוונת רש"י, ששכם נחשבת "מקום מוכן לפורעניות" עבור יוסף – כמודגש במאורעות שאירעו בה המקבילים לאותם ענינים שלקה בהם יוסף;

אבל אין בזה כדי לקבוע את שכם כמקום שלילי ביחס לַבִּלְעָל יִשְׂרָאֵל – שהרי היו בשכם גם מאורעות טובים וחשובים בתולדות עם ישראל (וכנ"ל ס"ד), ודו"ק בכ"ז.

דברי הדרסה

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליזבאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע



פנינים
עיונים וביאורים

"כל בניו וכל בנותיו" – והיכן היו החתנים והכלות?

ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן להתנחם
רבי יהודה אומר, אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט
ונשאות
(לז, לה, רש"י)

יש לעיין מדוע מוסיף רש"י "ונשאות",
שהשבטים נשאו את אחיותיהם, דלכאורה אין
זה נוגע לפירוש הכתוב כאן.

יש לתרץ, שהוקשה לרש"י: מדוע נזכרו
בכתוב רק "כל בניו וכל בנותיו", ולא נזכרו גם
חתניו וכלותיו, שבוודאי באו גם הם לנחמו?

ועל זה מתרץ, שבאמת (לשיטת ר"י) לא
היו לו חתנים וכלות, כי השבטים נשאו את
אחיותיהם, ונמצא שחתניו וכלותיו הם הם
בניו ובנותיו שנזכרו כבר בכתוב. וק"ל.

אחר הדברים – דיבורים או מאורעות?

ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך
מצרים והאופה ג'

אחר הדברים האלה – לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק
כפי כולם לדבר בו, הביא להם הקב"ה סורחנם של אלו שיפנו
אליהם ולא אליו. ועוד, שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם
(מ, א, רש"י)

לכאורה תמוה: הפירוש השני שהביא רש"י
- שמאורעות שר המשקים ושר האופים היו
כדי "שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם" -
הרי הוא מובן מתוך המשך הכתובים, שבהם
מסופר שע"י שר המשקים באה הרווחה
ליוסף, ומה ראה רש"י לחדש עוד פירוש שלא

פעילות לילדים בבית הכנסת

כמה מן העבירה, קלות הדעת ושטות ישנם בדעה והנהגה זו, לסגור בתי הכנסיות ובתי המדרשות בעד כינוס וקיבוץ
הנוער ללמוד תורה ולחנכם ולהדריכם בנועם המצות, בשביל קלקול הרצפה או טיח הקירות.



גודל מצות תשב"ר ושכר המחזיקים ברוח ובגשם בזה ובבא

הורתי לתלמידיי האהובים היקרים, הרבנים המופלגים, בעלי פעולות כבירות בהרכצת תורה
ויראת שמים, המוסרים נפשם ומאודם על החינוך הכשר, צמודי לבבי . . לסדר מסיבות שבת
בכינוס הנוער לחנכם במצות ולעוררם על לימודי קדש וקיום מצות מעשיות.

ומה מאד נבהלתי לשמוע כי פוגעים הם מעצורים מצד מתפללי וגבאי בתי הכנסיות שאינם
רוצים לתת את בתי הכנסיות בשביל הנערים.

אצטער במאד מאד על דבר סגירת בתי הכנסיות בעד אור תורה וחינוך כשר, מלבד ההנהגה
הלזו המלעיבה את רוח ישראל סבא, ומלבד הצער והיגון הרב שהם גורמים לנשמות אבותיהם
ואבות אבותיהם נ"ע אשר נתנו נפשם על בנין בתי הכנסיות לשם תפלה ותורה, הנה לכד זאת
הנהגתם זו מראה לדעת על אי שימת לבכם למצב ילידיהם, הבנים והבנות יחיו, וקלות דעתם
על חינוכם והדרכתם, ובמסותרים תבכה נפשי על מצבם המוסרי של בית ישראל במדינות אלו,
וכאבי גדול במאד מאד בראותי אשר גם הנחשבים על דגל החרדים לדבר ה' מחבבי תורה
ושומרי מצוה מעליבים את הקדש.

כמה מן העבירה, קלות הדעת ושטות ישנם בדעה והנהגה זו, לסגור בתי הכנסיות ובתי
המדרשות בעד כינוס וקיבוץ הנוער ללמוד תורה ולחנכם ולהדריכם בנועם המצות, בשביל
קלקול הרצפה או טיח הקירות.



ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות



סוד קידושין בטבעת דווקא

מדוע מקדשים דווקא בטבעת? / איך שבת מהווה "חותם" על ששת ימי המעשה? / מהו ההבדל בין שם "הוי" לשם "אלוקים" / ואיזה "כח האין סוף" נמשך בשעת הנישואין? – ביאור במעם קידושין כסף בטבעת דווקא



ה"ערכון" ששאלה תמר מאת יהודה הי' "חותמן ופתילך ומטך אשר בידך". ובפירוש "חותמן" כתב רש"י: "טבעת שאתה חותם בה" (פרשתנו לח, יח ובפרש"י).

והנה, בעלי התוספות כתבו (ראה בהדר זקנים ובמושב זקנים עה"פ) ש"טבעת חותם" זו לא סימן בלבד הייתה, אלא כסף קידושין, שביקשה תמר "קדשני כדת משה וישראל". ומקידושין אלו נובע המנהג בימינו לקדש קידושי כסף על ידי טבעת.

והדבר צריך ביאור, מהי השייכות בין כללות עניין הקידושין לטבעת, שמשום כך קידש יהודה את תמר בטבעת דווקא, וגם אנו מדייקים לקדש על ידי טבעת?

יש לבאר את פנימיות עניין ה"טבעת" וה"חותם", ואזי יתברר כיצד עניין טבעת החותם רומז על עניין נעלה ונשגב ביותר שישנו בעת אשר בונים יהודים בניין עדי עד.

מעלת החותם – כחלק מן הטבעת דווקא

חשיבותה של טבעת זו, שמחמתה ביקשה אותה תמר כערכון, אינה בטבעת בלבד, שהלא חיפשה תמר חפצים שיעידו על בעליהם. תמר רצתה בטבעת משום שהי' בה חותמו של יהודה, והחותם מסמן על בעליו. ואם כן תכלית כוונתה של תמר הייתה בחותם ולא בטבעת.

מאידך, אף על פי שהעיקר והמכוון הוא החותם, מכל מקום החותם אינו חפץ בפני עצמו אלא חלק מן הטבעת.

וכשם שהוא בטבעת חותם בגשמיות, כן הוא גם ברוחניות. שהחותם הוא העיקר, ומכל מקום תכלית הכוונה היא שהחותם יהי' חלק מן הטבעת וישלים אותה. וכפי שיתבאר להלן.

שבת – "חותם" שמעיד על בורא העולם

על הפסוק (בראשית ב, ב) "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה" דרשו רז"ל (כ"ר פ"י, ט): "משל למלך שעשו לו טבעת, מה היתה חסרה – חותם, כך מה הי' העולם חסר – שבת". במשל

הגדרת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת בהיי היום יום

לימוד מרב אשי לשיתוף והתייעצות

החלטה בהתייעצות עם ידידים על אתר

מאשר אני קבלת מכתבו ובסיומו אשר רוצה לבוא לכאן [לארצות הברית, מארץ הקודש] לקבל הוראות בקשר עם הסכסוך עם החברה כו'.

התמי' מובנת וגם פשוטה, שאפילו באם לא היו בזה כל הוצאות וכל טרחה וכולי חבל על הזמן וכו', שהרי איך להתנהג ומה לעשות וכו' צריך להחליט על אתר בהתייעצות עם ידידים על אתר כולל עו"ד וכו', ובפרט שבדאי יהי' בזה כמה שנויים מזמן לזמן כמו שהי' גם בעבר, וק"ל. ולגודל התמי' נשלח המכתב מהיר דחוף.

הנהגתו של מנהיג העיר

אלא שכאן המקום להוסיף, ואתו הסליחה, שכנראה הנהגתו עתה כהנהגתו מאז – שלא לצרף אליו עוד מישוהו להתייעץ עמו ובמילא גם לספר לו את כל הנעשה ולא רק לאחר מעשה כי אם גם באמצע התהליך ולא עוד אלא גם עובר לעשייתו, היפך הוראת חכמינו ז"ל, וכמסופר אשר אפילו רב אשי, שהוא הי' החותם את כל התלמוד בבלי, ועל אחת כו"כ אשר בעירו הי' הוא המרא דאתרא בכל הפרטים, על אחת כו"כ בנוגע לפס"ד שאלה בבהמה, ובכל זה הנהגתו ותמידית היתה "מכניף ומיייתי להו לכולהו טבחי דמתא מחתיא אמר כי היכי דלימטיין שיבא מכשורא" (סנהדרין ז, ב).

וסיפור האמור לא בא בסוגית הש"ס המבארת מידת הענוה, כ"א בסוגית הש"ס

המבארת הנהגה דמנהיגה של עיר וכו'. מובן ופשוט ג"כ שאין ענין התורה לספר סיפורים יפים בשביל היופי שבהם, אלא שכל ענין ופרט שבתורה הרי זה הוראה, וכיון שהתורה נצחית ההוראה ג"כ נצחית לכל המקומות ולכל הזמנים.

התאפקתי עד עתה מלהעיר עד"ז, כי קויתי וציפיתי אשר סו"ס מעצמו יבוא למסקנא האמורה ובפרט שזה מזמן ספרו לי שהתלוננו לפני על זה ותבעו ממנו שינוי. וכנראה ממכתבו זה ומכללות הענין עם החברה, עדין הענין צריך תיקון, והתיקון – לא שיסע מעבר לים באופן חד פעמי וכו', אשר כנ"ל אין בזה ענין, כי אם התייעצות על אתר כנ"ל וללמוד ממאורע זה על לעתיד לבוא, כנ"ל, וק"ל.

כשרונות גדולים – סיכויים גדולים, וגם ההפסדים גדולים

נהניתי מהדו"ח שהגיעני איך שניהל את חנוכת בית המרכז לנוער ב... והרושם שהי' מזה אצל המסובים. תקותי שיראה איך שאין סתירה בין שורות אלו להאמור לפני זה, כי אם אדרבה – כיון שחונן בכשרונות הרי אם יצלח כדבעי ועוד יותר מכדבעי, סיכויים להצלחה רבה. ובנידון כזה מוכרח עוד יותר הנהגה בדוגמת רב אשי, שהרי ההפסד ח"ו הוא לא הפסד של ענין פעוט וקטן, כי אם גדול ורב.

ויהי רצון שיתקבלו הדברים כפי שהם, כוונתי לא כ"טענה", כי אם הוראת ענין הצריך שינוי, ועוד ועיקר – שיפעלו פעולתם.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור,

(אגרות קודש חב"י עמ' כו-ח)

זה, נמשל העולם עצמו ל"טבעת", והשבת שהיא שלמות העולם, נמשלת ל"חותם" שמשלים את הטבעת.

מובן, שמשל זה אינו סתם דוגמא לדבר המשלים דבר אחר, אלא שהטבעת והחותם שייכים במיוחד לעניין העולם והשבת. ויש לבאר את השייכות בין ששת ימי בראשית לטבעת, ובין שבת לחותם:

"טבעת" היא מלשון "טבע", ועל כן היא רומזת לטבע העולם שנברא ונקבע בששת ימי בראשית. "טבעת" זו של טבע העולם חסר בה הרבה, כי הנהגת העולם הטבעית נותנת מקום לטעות ש"אין בעל הבית לבירה", והעולם מתנהג וקיים מעצמו ח"ו. וצריכים להשלים את ה"טבעת", באופן שהיה ניכר בה ה"בעל הבית" של הבירה.

ועל זאת באה שבת שהיא ה"חותם" שב"טבעת": עניינו של חותם הוא להעיד ולהזכיר את בעל החותם; וכמו כן השבת היא בעבור "נקבע בלבבנו אמונת חידוש העולם" (ספר החינוך מצוה לא-לב. וכמו"כ הוא במד"ג ח"ג פמ"ג). השבת מעידה על כך שהשי"ת הוא ברא את העולם, וממשיך לקיים ולהוות את העולם בכל רגע מחדש, כמבואר בסה"ק (ראה תניא חלק שער היחוד והאמונה בתחילתו).

ועל כך אמרו חז"ל שהעולם כפי שנברא בששה ימים, הרי הוא כטבעת בלא חותם, שאין ניכר בעולם בעל הבית שלו. ובאת שבת והרי היא כחותם המשלים את הטבעת, שמעידה על השי"ת שברא את העולם ומחדשו בכל רגע.

השורש דהנהגת הטבע והנהגה נסית

ועדיין יש להבין, מדוע בבריאת העולם ובטבע הנהגתו אין ניכר הבורא, ויכולים לטעות שהעולם מתנהג וקיים מעצמו ח"ו; ודווקא יום השבת הוא המורה ומגלה את השי"ת בעולם?

ובכדי להבין זאת, יש להקדים יסוד גדול המבואר בסה"ק (ראה שער היחוד והאמונה פ"ו ואילך), ששמותיו השונים של הקב"ה המה מורים על כמה סוגים ודרגות של השפעות והמשכות מאתו ית', ונקרא הוא ית' בשמות אלו, על שם אותן ההשפעות.

ומבואר אשר ההמשכה האלקית להחיות ולהנהיג את העולם היא משם "אלקים", כנאמר "בראשית ברא אלקים". שם זה מורה על "מדת הגבורה והצמצום", שהקב"ה מכסה ומעלים על כך שהוא ית' "המהווה ומח"י העולם". ומפאת העלם והסתר אלו, "נראה כאילו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע". ועל כן שם אלקים (ככתבו האמיתי) הוא בגימטריא "הטבע" (פרדס שער יב פ"ב), לפי שממנו נמשך הטבע שמסתיר על אורו ית'.

כל זה, הוא כאשר השי"ת מעלים ומסתיר על גילוי אורו ית', בשביל התהוות העולמות. וכאשר מתגלה השי"ת ללא העלם והסתר, הוא נקרא בשם "הוי"ו".

אבל באמת, הרי הקב"ה עצמו הוא בורא העולמות ומנהיגם, אלא שהדבר נסתר ונעלם על ידי שם אלקים. וכמבואר בסה"ק שבריאת העולם היא משם הוי"ו, אלא שהוא מתלבש ומסתתר בשם "אלקים", בכדי שיתהוו עולמות המעלימים על אורו ית'.

וכאשר מתגלה שם הוי"ו בעולם, הרי הוא משדד ומשבר את הטבע, ונראה לעין כל כיצד אין הטבע שולט בעולם אלא השי"ת מנהיג את העולם כרצונו.

והנה, "טבעת" היא מלשון טבע, והיא מורה על שם אלקים שהוא שרש להנהגת הטבע. ולעומת

"לוישי ועשי עוגות", "אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה הי', ושרה אמנו אותו היום פרסה נדה", ותמוה, מהו שהחמיר גם על אורחיו שאינם מחוייבים בחומרותיו (דהא הודגש ש"אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה הי'", היינו שרק הוא החמיר בזה), ובפרט שחשבם לעובדי ע"ז (ב"מ פו:;) והי' לו לכבדם בלחם, ועכצ"ל דס"ל שאפי' אורח לזמן קצר ששייכותו אל המקום קלושה, המקום פועל עליו להיות בן בית בו ולהזהר בחומרות המקום.

וה"ה בנדו"ד, דיש לחדש שס"ל (אף שלא קיי"ל לדינא הכי) דגם חילול קלוש בלי עדים והתראה פועל שמץ של דבר, וחילול פורתא זה די בו לשיטתי' להיות נחשב כגרזן המכה והוי חילול בית אבי'.

וַיִּהְיוּ יְהוּדִים שבזה שהדגיש רש"י בעל המימרא ורמז לשיטתו זו, נתיישב עוד קושי שהי' לנו בענין תמר, דהנה, מעשה יהודה ותמר הי' זמן רב אחר מיתת אבי' שם, וגם כבר התנתקה מבית אבי' ונישאה ב' פעמים קודם למעשה זה, שע"י נישואין אינה קשורה עוד לבית אבי' לכאור' (ועד שלא נזכרת בכתוב באיזהו מקומן כבתו של שם, אלא ככלתו של יהודה), ואמאי נתחייבה שריפה על שבתו של שם היתה. אבל עפהנ"ל בשיטת בעל מימרא זה, מובן דאף שייכות קלושה בזמן ובענין חשיבא שייכות, וכשם שהמלאכים היו כבני בית לאברהם ועובדי' נחשב למכה את אדום (אף שרחוק בזמן ובריבוי מאורעות ושינוי המצב לגמרי), כך היא אף לאחר ריבוי הזמן ושינוי המצב נשארה בשם "בתו של שם", ומה גם שציוה לה יהודה "שבי אלמנה בית אביך" ושמעה לקולו, הרי הי' לה לנהוג בגדר בת כהן].

הדין לענין הא ד"בית דינו של שם" גזרו על הזנות (ע"ז לו:), די"ל שגדרו עצמן לאסור אפי' בת כהן פנוי' לגמרי, ולחייב שריפה על העובר על זה.

וּבַזֶּה מתורץ שפיר גם הא דאקשינן לעיל היאך נענשה בלי עדים והתראה כו' שלא הי' כאן גדר "את אבי' היא מחללת", דלהנ"ל אין החיוב מדין הכתובים שלאחרי מ"ת (ששם נזכר גדר זה), אלא ממה שגדרו עצמן אז.

אֲמַנָם באמת, גם את"ל דאף במה שגדרו עצמן הי' זה מעין הגדר דציווי שלאחרי מ"ת, וקבלו ע"ע מיתה רק באופן ד"את אבי' היא מחללת" (והכי מסתברא יותר), יש לבאר זה בדרך חדשה, דבעל מימרא זו לענין תמר אזיל לשיטתי' במק"א.

דַּהֲנָה, מימרא זו אמר אפרים מקשאה משום ר' מאיר (ואף רש"י ראה להזכיר שמו, אף שאין דרכו בכ"מ להזכיר בעל המימרא), והוא ס"ל דאף דבר הפועל על דבר האחר בדרך קלושה ביותר (בריוחוק זמן או בריחוק ענין) חשיבא שייכות ופעולה על הדבר.

דבסנהדרין לט: אמר בטעם זה שנבואת מפלת אדום היתה ע"י עובדי' הנביא כיון ש"עובדי' גר אדומי היי"ו ו"מיני' ובי' אבא ניזיל בי' נרגא", ולכאור' אי"מ שהרי עובדי' הי' בזמן הבית הראשון ומפלת אדום תהא לע"ל, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" בימי המשיח, ואעפ"כ ס"ל דריחוק הזמן והמאורעות שבינתיים אינו מבטל שייכות הדברים זל"ז להחשיבו כגרזן המכה בו ומזיקו. ועוד מצינו משמי' בב"מ פז. בהא דלא נתן אברהם למלאכים לחם יחד עם "חמאה וחלב וכן הבקר" אף שאמר לשרה

לקראת שבת

והנה עוד יש להקשות בהא דחיוב שריפה דתמר מדין בת כהן שזינתה, דלכאורה אף שקיימו האבות כל התורה קודם שניתנה כו' (כמבואר בסוף קידושין), הרי אפי' אחר מ"ת אין דין זה אמור בפנוי' (סנהד' נ. הובא ברש"י בפ' אמור), ותמר הלא פנוי' היתה שכבר מת בעלה קודם לזה.

ובאמת יש מפרשים שכתבו (עיי' רד"ק, וראה גם רשב"ם ורמב"ן) דלפי דיניהם אז היתה שומרת יבם חשובה כאשת איש, ותמר שומרת יבם לשלה היתה, ולכך הוי בגדר בת כהן שזינתה כשאינה פנוי'.

איברא דלדרך הלימוד דפירוש רש"י על המקראות (שהביא המדרשות הנ"ל) נראה בכ"ז באו"א (והיינו ע"פ דרך לימוד הפשט דבה אזיל רש"י, אף שכמה מהגדרים והסברות דלהלן לא נקטינן בדרך לימוד הש"ס וההלכה כו'), ובהקדים דבפרש"י מוכח דלא ס"ל גדר שומרת יבם בתמר כלל ועיקר. דהנה במק"א (לקו"ש ח"ה ויחי ב) הוכח בארוכה דדעת רש"י על התורה דהשבטים קיימו כל התורה, עכ"פ בחיי יעקב, וא"כ את"ל דתמר שומרת יבם היתה, לכאורה הי' לנו להקשות עפ"ז במשנ"ב בסוף מעשה יהודה ותמר "ולא יסף עוד לדעתה" ולחד פירוש ברש"י היינו "ולא פסק", ואם נימא דשומרת יבם היתה אז הרי בזה עבר על דברי התורה ד"לא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר".

[משא"כ הא דתמר כלתו היתה וערוה היתה עליו, י"ל דלדרך פשט המקרא – דרכו של רש"י – ליכא איסור בכלתו אחר שמת בנו (דו"ק היטב בפרש"י אחרי יח, ח), כיון שטעם האיסור הוא "תבל עשו" (קדושים כ, יב), היינו ש"מבלכלין זרע האב בזרע הבן" (רש"י), ומסתברא ע"פ פשט הכתוב דלאחר

שנתאלמנה או נתגרשה מבנו דליכא חשש בלבול – מותרת לו (ולהוסיף עוד בנדו"ד, דאפי' אי נימא דבדרך כלל שפיר שייך גדר "בלבול" גם אחר מיתת הבן, מצד בלבול זרע האב בזרע הבן שבעבר, שעתה נעשה עי"ז "תבל", מיהו הכא בניו של יהודה שנישאו לתמר (ער ואונן) כבר השחיתו זרעם וליכא "תבל"].

ועל כן מוכח דלרש"י לא היתה תמר בגדר שומרת יבם אחר מיתת ער ואונן (לאוסרה על יהודה מדין לא תהי' יבמה לאיש זר). ובטעם הדבר י"ל שהוא משום שהיתה "מוחזקת היא זו שימותו אנשי" (רש"י לח, יא), ונמצא שהי' אסור לה להתייבם, ושוב נפקע ממנה איסור יבמה לשוק ואינה כרוכה בחליצה כדי להנשא לאיש זר (דדוקא היכא ש"לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו" בעי חליצה, אבל לא היכא דאסורה להתייבם, עיי' יבמות כ. גדר כעין זה על דרך ההלכה, ד"כל שאין עולה ליבום אין עולה לחליצה" (ורק משום הריבוי דהתם מדכתיב "יבמתו" להלכה לא נקטינן הכי בחייבי לאוין אלא רק בעריות דכרת, עיי"ש).

וצ"ל דלפי' רש"י על התורה שיטה מיוחדת במעשה תמר, ובהקדם הא ד"האומות גדרו עצמן מן העריות" (פרש"י וישלח לד, ז. וראה סנהדרין נו. ורמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"א), שיש לחדש דקבלה זו הי' לה תוקף לדינא להתחייב מן הדין בעונשין, דהנה מצינו בכתובים (וישלח לד, כה-ו) שהרגו שמעון ולוי "את חמור ואת שכם בנו" על מעשה דינה, ותמוה שהרי בני נח מצווין על שפיכות דמים (נח ט, ה. סנהדרין שס), ועכצ"ל דהיו מחוייבין מיתתה ע"פ הדין כיון שעברו על איסור עריות שכבר גדרו בו בני נח את עצמן (ועיי"ע לקו"ש ח"ה ע' 147). ומעתה הוא

לקראת שבת

זאת "חותם" רומז על שם הוי', שהוא התגלות אמיתתו של הקב"ה, כחותם המעיד על בעליו. וכפי שאמרו חז"ל "חותמו של הקב"ה אמת", שעל ידי שם הוי' מתגלית אמיתתו של הקב"ה בעולם – "ואמת הוי' לעולם" (תהלים קיז, ב).

וזהו ההפרש בין ששת ימי המעשה ליום השבת קודש: בששת ימי המעשה נברא העולם באמצעות שם "אלקים", עם צמצום והסתרה על גילוי אורו ית' ומציאותו. ואילו בשבת מאיר גילוי אורו של הקב"ה משם הוי', והרי היא כחותם המעיד על כך שהטבעת כולה שייכת לבעל החותם. כי גילוי שם הוי' בשבת מעיד על כך שגם הנהגת הטבע בששת הימים, היא מאתו ית', אלא שנעלם אורו ומסתתר על ידי שם אלקים.

גילוי שם הוי' בתוך הנהגת הטבע

והנה (ראה סידור עם דא"ח מד, ב), כאשר מתגלה הקב"ה בשם הוי', שדבר זה הוא ביום השבת קודש, או בעניין הניסים שמשדדים מערכות הטבע, הרי אין זה שמתגלה שם הוי' רק בעולמות עליונים. אלא חידוש גדול יש בדבר: אף שבריאת העולם נעשתה על ידי צמצום שם אלקים על שם הוי', מכל מקום נמשך בתוך ההעלם והטבע גילוי שם הוי', ורואים לעין כל כיצד השי"ת עצמו בורא את העולם ומהווה אותו.

ולדוגמא: כאשר נתגלה שם הוי' בנס דקריעת ים סוף על דרך משל, והי' הגילוי באופן ששינה את הטבע הנמשך משם אלקים, אזי נתגלה לעין כל שהקב"ה הוא בורא את הטבע ומנהיגו תמיד. ונתברר שגם כאשר נראה לעין שהטבע מתנהג מעצמו, הרי אין זו האמת, שהרי כאשר חפץ הקב"ה הרי הוא מתגלה בשם הוי' ועושה כרצונו ומשדד הטבע.

וזהו עניין ה"חותם" ברוחניות: כשם שמעלת החותם בגשמיות היא כאשר הוא חלק מן הטבעת ומשלים אותה; כך גם ברוחניות, עניינו הוא ששם הוי' מתגלה לא רק בעולמות רוחניים, אלא גם בעולם הזה הגשמי. ה"חותם", הוא שם הוי', משלים את ה"טבעת", שהוא העלם הטבע, ומגלה כיצד השי"ת מהווה ומחי' את העולם תמיד.

בנישואין נמשך "כח האין סוף"

ומעתה יש לבאר מדוע קידש יהודה את תמר בטבעת חותם דווקא, כי בעת הנישואין ישנו גם כן ענין נעלה זה, שנמשך גילוי נעלה שלמעלה מן הטבע בתוך הטבע גופא:

ידוע, אשר בעניין הנישואין מתגלה אור אין סוף בתוך העולם הגשמי המוגבל. שהרי כח ההולדה הוא בלתי מוגבל כלל, שהאדם מוליד בן שהוא כמותו ממש ואינו פחות ממנו, ו"גם הבן יוליד בדומה לו נפש שלימה . . וכן מדור לדור, עד אין שיעור" (המשך "שמח תשמח" תרנ"ז עמ' 94).

וזהו ממש כעניין טבעת חותם, שמהותה היא, כאמור, המשכת החותם – שם הוי' הבלתי מוגבל, בתוך הנהגת הטבע המצומצמת שמשם אלקים. וכמו כן בהולדה נמשך כח האין סוף בתוך העולם המוגבל, בבניין עדי עד.

[ועיין במקור הדברים בהערה 59, שמבאר מדוע אנו מקדשים בטבעת בלא חותם דווקא – כי עיקר החיבור בין ה"חותם" וה"טבעת" אינו בזמן הקידושין, אלא בנישואין שלאחריו. ובכללות, עיקר גילוי זה יהי' רק לעתיד לבוא].

יהודי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה



בחיוב תמר לשריפה מדין בת כהן שזינתה

יפולפול בשיטת רש"י על המקראות, ויסיק דלא משום שומרת יבם נענשה אלא מגדר מה שגזרו בני נח על עצמן, ועפ"ז יתירן מה שהי' שייך כאן העונש אף בלי התראה ועדים



להעניש עליו, דהנה עונש שריפה בבת כהן שזינתה נובע משום חילול בית אבי, כדאמר קרא (אמור כא, ט) "את אבי היא מחללת (ועל כן) באש תשרף" [ועיי' היטב סנהדר' מט: ואילך ושם עו.], ומצינו שיטה בפוסקים (הובאו בבאר היטב א"ח סי' קכח סקע"א) גבי כהן שזינתה בתו בזמן הזה דאין האב מתחלל עי"ז מקדושת כהונה כו', וביאר רבינו הזקן בשולחן (שם סנ"ד) דיסוד שיטה זו הוא לפי "שלא נאמר את אבי היא מחללת אלא כשזינתה בעדים והתראה וכשהעידו בפני סנהדרין", פי' דכל גדר האיסור הוא בחילול בית אבי ובלי עדים והתראה אין כאן חילול. ונמצא, דבאיסור זה אין ענין עדים והתראה רק מגדר דיני עונשין (שאינן עונשין בלא עדים והתראה וב"ד כו'), אלא הוא מדין האיסור עצמו, דבלא עדים והתראה אין כאן חילול בית אבי ולא הוי ב"שם איסור" דבת כהן שזינתה. ושוב צ"ע מהיכא תיתי לומר דנדונה תמר בשריפה מצד שם איסור זה.

בענין דין שריפה שנזכר בפרשתנו גבי תמר, "זנתה תמר כלתך גר' הוציאהו ותשרף", מצינו מבואר בדרשות חז"ל (מדרש רבה ותנחומא, והובא ברש"י) שהי' בה עונש שריפה מדין בת כהן שזינתה, דבתו של שם היתה.

ולכאורה יש להקשות בזה טובא, כי הנה בכל איסורי תורה אפ"ל שבאותה שעה, קודם מ"ת, שמרו כל האיסורין כמו אחר מ"ת באופן שהיו מענישים על זה כמו העונשין שלאחרי מ"ת, אף שאז לא הי' שייך עדים והתראה והעדאה בב"ד כו' (שהוא תנאי הכרחי לעונשי התורה), כי אחר שהי' בדבר שם האיסור היו עונשין אף בלא העדאה בב"ד וכו' (פירוש, שעדיין לא נתחדש אז גדר סנהדרין להיות העונש תלוי בהן, ורק אחר מ"ת ניתנה תורה ונתחדשה הלכה). מיהו בנדו"ד לכאורה יש להעלות דבלא עדים והתראה לא הוי כלל בגדר בת כהן שזינתה

פנינים

דרוש ואגדה

"מאלמים אלומים" – ניצוצות של קדושה

והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה מאלמים אלומים – כתרומתו מאסרין אסרין, עמרין (לוי, ג. רש"י)

בספרי חסידות (תו"א כח, א. אוה"ת בראשית כרך ו עמ' תתרפג, א. ועוד) מבואר שפירוש "מאלמים אלומים" בעבודת ה' הוא, שכמו "שמקבצים כמה שבליים רבים מאוד ומחברים אותן וקושרין אותן באגודה אחת" עד"ז יש למצוא את כל ניצוצות הקדושה המפוזרים בעולם הזה, ולקשרם ולחברם באחדות ה'.

וזהו "מאלמים אלומים בתוך השדה" היינו שעל האדם לצאת ממקום מושבו, מד' אמותיו של קדושה, וללכת אל "תוך השדה" כדי לקבץ את הניצוצות המפוזרים שם, היינו, להתעסק בקירוב יהודים הנמצאים מחוץ לתחום הקדושה, לקרבם לעבודת ה' ולתורתו, ולחברם לאחדות ה'.

ובענין זה מלמדנו רש"י שתי הוראות:

"מאסרין אסרין" – הפעולה על הזולת צריכה להיות באופן שהי' "אסור" וקשור בקשר של קיימא לעבודת ה', עד שכל הרוחות המנשבות בעולם לא ינתקו אותו מדרך התורה.

"עמרין" – כדי לפעול שהקשר יהי' קשר של קיימא, צריך שהי' באופן של "עמרין", שפירושו שבליים, שע"י זריעתם אפשר להצמיח פירות ופירי פירות. והיינו, שהקירוב צריך להיות באופן שהמקורב עצמו יפעל על סביבתו לקרבם לעבודת ה', ואזי בטוח יהי' שגם עבודתו שלו יהי' לה קיום לעד.

מדוע הי' יעקב ממתין שישתחו האחים ליוסף?

ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר הי' ממתין ומצפה מתי יבוא (לוי, יא. רש"י)

לכאורה תמוה – למה "הי' ממתין ומצפה מתי יבוא" שימלוך יוסף על אחיו והם יבואו להשתחוות לו ארצה? ואף שיוסף הי' בן זקוניו של

יעקב אשר אהב אותו מכל בניו, ובודאי הי' רוצה שיעלה לגדולה, ועוד יותר משאר כל בניו – מ"מ, מהו העילוי בזה שיוסף ימלוך על אחיו דוקא, עד שישתחו לו ארצה, ועד כדי כך שיעקב הי' ממתיין ומצפה מתי יבוא הדבר?

ויש לבאר בדרך החסידות:

מצינו שכל ישראל נקראים בשם יוסף, כמ"ש "נוהג כצאן יוסף" (תהלים פ, ב). ומבואר בזה, שטעם הדבר הוא לפי שיוסף המשיך והשפיע מעניניו ותכונותיו הרוחניים לכאן"א מישראל.

דהנה, יחודו של יוסף לגבי שאר השבטים הי' בזה, ששאר השבטים היו רועי צאן, ומופרשים ומובדלים מעניני העולם, כדי שלא יבלבלו מעבודת ה'. משא"כ יוסף הצדיק הי' בגלות, ויתירה מזו – הי' מושל בכל ארץ מצרים, וניהל בפועל כל עניני מצרים, שזוהי טרדה גדולה ועצומה ביותר, ואעפ"כ, הרי כל טרדות אלו לא נתקוהו ואפילו לא בלבולו מעבודת השי"ת, וגם בעת עסקו בהם נשאר בתכלית הדביקות באלקות.

וזהו מה שכל ישראל נקראים על שם יוסף, כי הכח שיש לכל ישראל לעבור את גלות מצרים, ובכלל זה כל הגלויות, דכל המלכיות נקראו על שם מצרים (ב"ר פט"ז, ד), ולהישאר בדביקותם בהשי"ת – נמשך ובא מיוסף הצדיק (ראה בכ"ז לקו"ש חכ"ה ע' 253 ואילך, וש"נ).

ועפ"ז יש לבאר הטעם שיעקב "הי' ממתיין ומצפה מתי יבוא" קיום חלומו של יוסף, שאחי יוסף ישתחו לו ארצה:

ענין ההשתחוואה מורה על הביטול כלפי המלך שאליו משתחוהו, שע"י ביטול זה נמשכים אל העם ההשפעות מהמלך, הן השפעות גשמיות והן השפעות רוחניות.

ולכן הי' יעקב ממתין ומצפה שאחי יוסף ישתחו לו, כי ע"י שהשתחו ונתבטלו תחת מלכותו של יוסף, קבלו ממנו את אופן הנהגתו – שגם בהיותם בגלות, שהוא מצב של חושך והעלם והסתר, לא יוטרדו ויתבלבלו מעבודת השם, אלא יישארו שלמים במצבם, בלימוד התורה וקיום המצוות.